

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกร

ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

Extension of Hom-Mali Organic Rice Production to the Standard

Certification by the Farmers in Mueang Buri Ram District, Buri Ram Province

นิรดา เป้นนางรอง (Nirada Paennangrong)¹ เบนจมาศ อยู่ประเสริฐ (Benchamas Yooprasert)²สินีนุช ครุฑเมือง แสนเสริม (Sineenuch Khрутmuang Sansern)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (2) สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร (3) ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร (4) สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานอินทรีย์ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ 228 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 126 คน และเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน 32 คน จัดเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีอายุเฉลี่ย 59.94 ปี จบประถมศึกษา มีประสบการณ์ในผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เฉลี่ย 2.52 ปี มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เฉลี่ย 7.47 ไร่ รายได้จากการขายข้าวอินทรีย์ เฉลี่ย 31,554.63บาท/ปี รายได้ภาคการเกษตรเฉลี่ย 59,856.35บาท/ปี ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีอายุเฉลี่ย 54.42 ปี จบประถมศึกษา มีประสบการณ์ในผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เฉลี่ย 4.72 ปี มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เฉลี่ย 11.59 ไร่ รายได้จากการขายข้าวอินทรีย์ 59,944.38บาท/ปี รายได้ภาคการเกษตร 66,860.94 บาท/ปี (2) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานและที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีการผลิตตามหลักการผลิตมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับมากที่สุด (3) เกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์อยู่ในระดับมากที่สุด (4) เกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ด้านวิธีการ เนื้อหาการส่งเสริม และการสนับสนุนที่แตกต่างกันโดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรทั้ง 2 มีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเฉพาะด้านการสนับสนุนในเรื่องการตลาด (5) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในระดับมากในประเด็นปริมาณผลผลิตในการทำอินทรีย์ลดลงและราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่สูงพอเนื่องจากราคาขายต่ำ ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการบูรณาการรูปแบบการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพและรัฐบาลควรมีนโยบายส่งเสริมเรื่องการตลาดข้าวอินทรีย์อย่างจริงจังและมีการกำหนดราคาและสถานที่รับซื้อข้าวอินทรีย์ให้กับเกษตรกร

คำสำคัญ การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ การรับรองมาตรฐานอินทรีย์ จังหวัดบุรีรัมย์

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช paennangrong@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช yoobench@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช tukstou@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

Abstract

This research aims to study (1) Socio-economic background of Hom-Mali Organic Rice farmers (2) The production of Hom-Mali Organic Rice of farmers (3) Knowledge of Hom-Mali Organic Rice certify standard of farmers (4) the state and extension needs of Hom-Mali Organic Rice production of farmers (5) Problems and Suggestions for extension Hom-Mali Organic Rice to Organic Certification. The objectives of this research for to study (1) basic social and economic conditions of Hom-mali organic rice farmers (2) Hom-mali organic rice production of farmers (3) knowledge about Hom-mali organic rice standard certification of farmers (4) extension conditions and needs for Hom-mali organic rice production of farmers (5) problems and recommendations in the extension of Hom-mali organic rice production to organic standard certification. Population of this study were 228 farmers who did not receive the organic standard certification. The sample size of 126 was determined using Taro Yamano formula at the error level of 0.06 and 32 organic standard certified farmers. Data was collected through interview and was analyzed by using statistics such as frequency, percentage, average, standard deviation, minimum, and maximum. The findings of the research showed that (1) the average age uncertified organic standard farmers had of 59.94 years old and completed primary school education with 2.52 years of experience in Hom-mali organic rice production in average. They possessed averagely 7.47 Rai of Hom-mali organic rice field. The average income for selling organic rice was 31,554.63 baht/year. The average income from agricultural sector was 59,856.35 Baht/year. the average age for certified farmer in another hand was 54.42 years old, completed primary school level, had the average 4.72 years of experience in producing organic Hom-mali rice. The average land for Hom-mali organic rice of 11.59 Rai with the income for selling organic rice of 59,944.38 baht/year and the average income for agricultural sector of 66,860.94 baht/year. (2) Organic rice farmers from both groups adopted the organic agricultural standard principle at the highest level. (3) All of organic rice farmers had knowledge about the production according to organic agricultural standard principle at the highest level. Uncertified organic rice farmers show a high knowledge of Hom-mali organic rice. (4) Farmers from the 2 groups had received the extension for organic rice production to standard certification. For the method and content of extension and support were different among the two groups. The uncertified farmers wanted the extension at a medium level while certified farmer wanted the extension at a high level. For the needs in organic production to standard certification, farmers of the 2 groups wanted at a high level to receive the support about marketing. (5) Uncertified organic rice farmers faced with the problem about the decrease in product quantity in organic field and unattractive price of organic rice at a high level. The suggestion was to integrate the form of extension that was more effective and the government should have policy to encourage organic rice with standard price and place to that would buy the rice from farmers.

Keywords: Hom-Mali Organic Rice, Production extension, Organic standard certification, Buri Rum province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

บทนำ

ข้าว นับว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญชนิดหนึ่งของประเทศไทย ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวในปี 2560/61 จำนวน 58.96 ล้านไร่ ข้าวยังเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญสามารถสร้างรายได้นำเงินเข้าประเทศปีละหลายล้านบาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2560) แต่ในสถานการณ์การปัจจุบันการส่งออกข้าว มีภาวะการแข่งขันที่สูงขึ้นทั้งตลาดภายในและภายนอกประเทศ ประกอบกับหลายประเทศโดยเฉพาะประเทศ ในแถบเอเชียมีศักยภาพในการผลิตข้าวที่สูงขึ้นทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ด้วยต้นทุนการผลิตที่ต่ำกว่าประเทศไทย ทำให้ส่งผลกระทบต่อราคาการจำหน่ายข้าวไปยังต่างประเทศของไทยที่มีราคาแพงกว่าประเทศ จากข้อมูลสมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย ในช่วง เดือน ม.ค.-มี.ค.61 ประเทศไทยยังคงอันดับหนึ่งของประเทศส่งออกข้าวที่สำคัญ รองลงมาคือ อินเดีย เวียดนาม ปากีสถาน สหรัฐฯ ตามลำดับ ลำดับการส่งออกข้าวไทยออกสู่ตลาดโลกในช่วง 3 เดือนแรกของปี (มกราคม-มีนาคม 2561) มีปริมาณ 2,777,559 ตัน มูลค่า 44,099 ล้านบาท (1,388 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) ซึ่งมีปริมาณส่งออกเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.1 และมูลค่าเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี 2560 ที่มีการส่งออกปริมาณ 2,693,622 ตัน มูลค่า 40,260 ล้านบาท (1,146 ล้านเหรียญสหรัฐฯ) (สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย, 2561) ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาระบบมาตรฐานการผลิตข้าว ให้ก้าวหน้ากว่าประเทศอื่นในการผลิตข้าวที่ได้รับการรับรองมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับ ในระดับสากล อีกทั้งกระแสความตื่นตัวด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมของผู้บริโภคในการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพและอาหารที่ปลอดภัยทำให้ตลาดผลิตภัณฑ์ เกษตรอินทรีย์ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าปลอดภัยที่สุดเปิดตัวขึ้นและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมูลค่าสูงขึ้นประเทศไทยมีสินค้าเกษตรอินทรีย์หลักที่ส่งออกได้แก่ ข้าวอินทรีย์ ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยมีมูลค่า 2,700 ล้านบาท แบ่งเป็นการทำตลาดในประเทศร้อยละ 30 มูลค่า 800 ล้านบาท โดยมูลค่าตลาดเกษตรอินทรีย์เติบโตต่อเนื่องมากกว่า 3 ปี นับจากปี 2557 ซึ่งมูลค่าการซื้อขายภายในประเทศ 500 ล้านบาท ขยายตัวเฉลี่ยปีละร้อยละ 20 ทุกปี ขณะที่ตลาดต่างประเทศ ร้อยละ 70 มูลค่า 1,900 ล้านบาท โดยตลาดส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญของไทย คือ ตลาดสหราชอาณาจักร มีสัดส่วนร้อยละ 47 รองลงมาเป็นตลาดยุโรป ซึ่งฝรั่งเศส และเยอรมนีเป็นประเทศที่มีการบริโภคมากที่สุดในตลาดยุโรป อีกทั้งช่องทางการทำตลาดในต่างประเทศยังขยายตัวเพิ่มและเป็นโอกาสสำหรับเกษตรกรไทยและผู้ประกอบการไทยที่ต้องการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ (ประชาชาติธุรกิจ, 2561)

จากสถานการณ์ดังกล่าวกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสินค้าเกษตรอินทรีย์ จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติฉบับที่ 2 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์คือ เพื่อเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศ ให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ทั้งในและต่างประเทศ ให้ไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล และพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากลโดยมีเป้าหมาย เพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 600,000 ไร่ เพิ่มจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 30,000 ราย ภายในปี 2564 เพิ่มสัดส่วนตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศต่อตลาดส่งออก โดยให้มีสัดส่วนตลาดในประเทศร้อยละ 40 ต่อตลาดส่งออกร้อยละ 60 และยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเพิ่มขึ้น (สหกรณ์กรีนเนท, ออนไลน์)

จังหวัดบุรีรัมย์ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาข้าว ซึ่งนับว่าเป็นอาชีพที่สร้างรายได้ให้แก่จังหวัดมากที่สุด โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 2,976,620 ไร่ โดยอำเภอเมืองบุรีรัมย์เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญจังหวัด (สำนักงานเกษตรจังหวัดบุรีรัมย์, 2560) อำเภอเมืองบุรีรัมย์ มีพื้นที่ทั้งหมด 453,063 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 284,888.39 ไร่ โดยมีพื้นที่ปลูกข้าว

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ทั้งหมด 264,155.70 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 92.7 ของพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เกษตรกรอำเภอเมืองบุรีรัมย์ ผลิตข้าวนาปี สายพันธุ์ข้าวหอมมะลิเป็นหลัก (สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองบุรีรัมย์, 2560) มีเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้ใบรับรองข้าวอินทรีย์ จำนวน 32 คน ซึ่งการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ลดการใช้เคมีในการปลูกข้าวของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่มีอัตราการลงทุนต่อไร่สูงทำให้เกษตรกรขาดทุนในการประกอบอาชีพทำนา และสภาพดินที่ใช้สารเคมีสะสมนานๆทำให้เกิดการเสื่อมโทรมผลผลิตที่ได้จึงมีปริมาณที่น้อย อีกทั้งราคาผลผลิตที่ตกต่ำไม่แน่นอนรวมถึงสุขภาพความปลอดภัยของผู้ผลิตและผู้บริโภค

ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ให้กว้างขวางขึ้น จึงจำเป็นต้องศึกษาการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรมากที่สุดและเกิดประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร และเป็นการเพิ่มสัดส่วนของผู้ได้ใบรับรองมาตรฐานอินทรีย์ให้มากขึ้นไปด้วย

วัตถุประสงค์

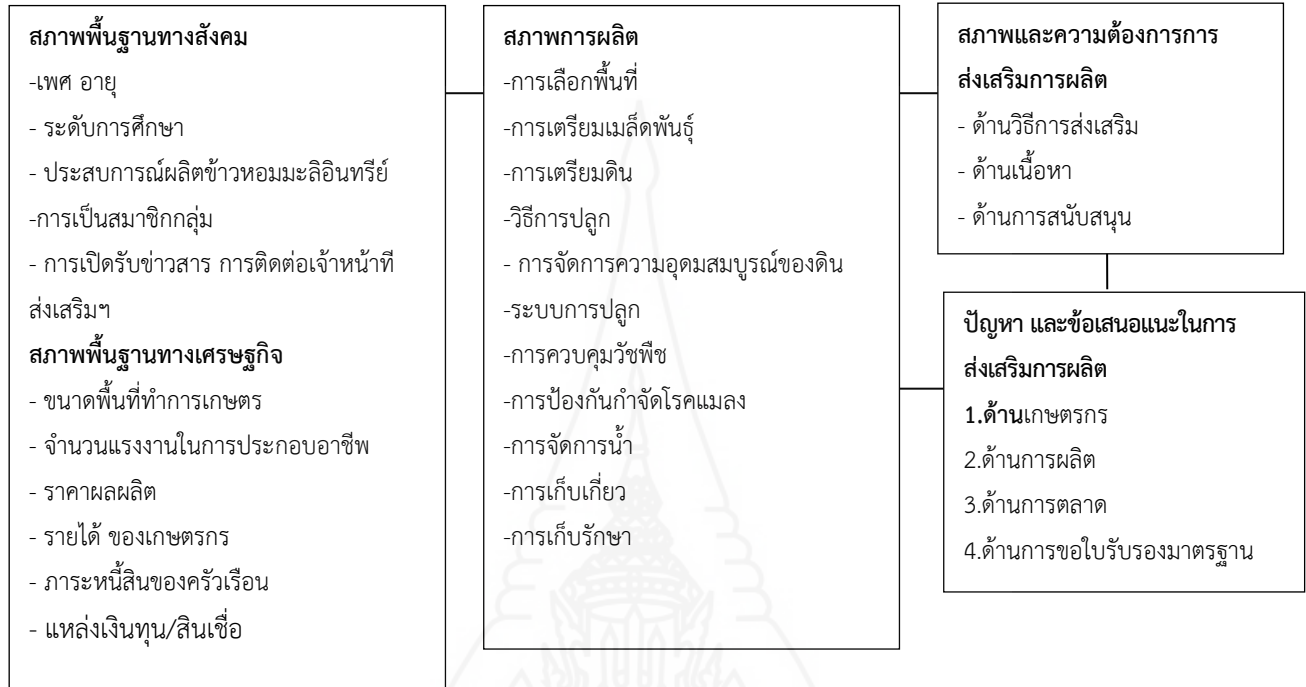
1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์
4. เพื่อศึกษาสภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน
5. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ชาวอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ 228 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 126 คน และเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน 32 ราย ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ชาวอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ 228 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.06 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 126 คน สุ่มตัวอย่างแบบง่าย และการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ จำนวน 32 ราย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วย 5 ตอน คือ (1) สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) สภาพการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกร (3) ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร (4) สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกรไปสู่การรับรองมาตรฐาน (5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการส่งเสริมไปสู่การรับรองมาตรฐานอินทรีย์ของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ผลการวิจัย

1. สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย 1) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรียที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 59.94 ปี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น มีประสบการณ์ในผลิตข้าวหอมมะลินิทรียเฉลี่ย 2.52 ปี เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่ง เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกร/อาชีพเกษตรกร มีประสบการณ์ในการเข้าร่วมฝึกอบรมเกี่ยวกับผลิตข้าวหอมมะลินิทรียจากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ จากกรมพัฒนาที่ดินมากที่สุดเฉลี่ย 2.67 ครั้ง/ปี การได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย ด้านสื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบกลุ่ม อยู่ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบมวลชน อยู่ในระดับน้อย และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอยู่ในระดับน้อยที่สุด และระดับความรู้ที่ได้รับด้านการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย ด้านสื่อบุคคลสื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบกลุ่ม สื่อสารแบบมวลชน อยู่ในระดับปานกลาง และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับน้อยที่สุด 2) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรียที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มากกว่าครึ่งหนึ่ง เป็นเพศชายอายุเฉลี่ย 54.42 ปี จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษามากกว่าระดับอื่น มีประสบการณ์ในผลิตข้าวหอมมะลินิทรียเฉลี่ย 4.72 ปี เกษตรกรทั้งหมด เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับผลิตข้าวหอมมะลินิทรียจากสำนักงานเกษตรจังหวัด/อำเภอ มากที่สุด เฉลี่ย 4.50 ครั้ง/ปี การได้รับความรู้ด้านการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย ด้านสื่อสารแบบรายบุคคลเกษตรกรได้รับความรู้อยู่ในระดับปานกลาง สื่อสารแบบกลุ่ม สื่อสารแบบมวลชน เกษตรกรได้รับความรู้อยู่ในระดับมาก ส่วนสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ เกษตรกรได้รับความรู้อยู่ในระดับปานกลาง และระดับความรู้ที่ได้รับด้านการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย ด้านสื่อบุคคลสื่อสารแบบรายบุคคล สื่อสารแบบกลุ่ม สื่อสารแบบมวลชน อยู่ในระดับมาก และสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ อยู่ในระดับปานกลาง

2. สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย 1) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรียที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 14.67 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีเฉลี่ย 12.18 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรียเฉลี่ย 7.47 ไร่ เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.55 คน รายได้จากการจำหน่ายข้าวที่ใช้สารเคมีที่ได้ เฉลี่ย 48,114.86 บาท/ปี รายได้จากการจำหน่ายข้าวอินทรีย์ เฉลี่ย 31,554.63 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 59,856.35 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 82,921.84 บาท/ปี มีภาระหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 114,072.16 บาท/ปี เกษตรกรเกือบสองในสาม มีการกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย ส่วนใหญ่กู้เงินจาก ธ.ก.ส. 2) เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรียที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด เฉลี่ย 14.31 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวที่ใช้สารเคมีเฉลี่ย 9.40 ไร่ มีพื้นที่ผลิตข้าวหอมมะลินิทรียเฉลี่ย 11.59 ไร่ เกษตรกรมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.63 คน รายได้จากการจำหน่ายข้าวที่ใช้สารเคมีที่ได้ เฉลี่ย 30,400 บาท/ปี รายได้จากการจำหน่ายข้าวอินทรีย์เฉลี่ย 59,944.38 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 66,860.94 บาท/ปี มีรายได้ของครัวเรือนนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 54,966.67 บาท/ปี มีภาระหนี้สินของครัวเรือนเฉลี่ย 233,400 บาท/ปี เกษตรกรสองในสาม มีการกู้เงินมาใช้ในการผลิตข้าวหอมมะลินิทรียส่วนใหญ่ กู้เงินจาก ธ.ก.ส.

3. สภาพการผลิตข้าวหอมมะลินิทรียของเกษตรกร ได้แก่ การเลือกพื้นที่ การเตรียมการก่อนการปลูก การปลูก การดูแลรักษา และการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว รวม 25 ประเด็นย่อย พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรียที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ทั้งหมดปฏิบัติตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

อินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรเกือบทั้งหมดปฏิบัติเหมือนกับเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ ซึ่งเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีการปฏิบัติตามหลักในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ อยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับการปฏิบัติในการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร

จำนวนข้อที่ปฏิบัติ	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน (N=32)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1-5 ข้อ (น้อยที่สุด)	0	0.0	0	0.0
6-10 ข้อ (น้อย)	0	0.0	0	0.0
11-15 ข้อ (ปานกลาง)	3	2.4	0	0
16-20 ข้อ (มาก)	27	21.4	4	12.5
21-25 ข้อ (มากที่สุด)	96	76.2	28	87.5

3. ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ การเลือกพื้นที่ปลูก การเตรียมการก่อนปลูก การปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว การบันทึกข้อมูล รวม 20 ประเด็นย่อย

พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน โดยภาพรวมเกษตรกรทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ยกเว้น ด้านการเลือกพื้นที่ ประเด็นระยะปรับเปลี่ยนจากนาเคมีเป็นนาอินทรีย์ เกษตรกรมากกว่าสามในสี่ไม่มีความรู้ ประเด็นพื้นที่ที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์สามารถขอการรับรองมาตรฐานข้าวหอมมะลิอินทรีย์ได้ เกษตรกรเกือบสองในสามไม่มีความรู้ และประเด็นพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงปานกลาง เกษตรกรมากกว่าสามในสี่ไม่มีความรู้ ด้านการปลูก ประเด็นตามข้อกำหนดมาตรฐานข้าวอินทรีย์ไม่ อนุญาตให้ใช้พันธุ์ที่มีการตัดต่อพันธุกรรมได้พบว่า เกษตรกรมากกว่าครึ่งหนึ่งไม่มีความรู้

เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐาน พบว่า ภาพรวมเกษตรกรทั้งหมดมีความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ยกเว้นด้านการเลือกพื้นที่ ประเด็น สามารถปลูกข้าวอินทรีย์ในแปลงที่ติดถนนใหญ่ ได้โดยปลูกพืชแนวกันชน (Buffer Zone) เกษตรกรมากกว่าครึ่ง ไม่มีความรู้ ด้านการเตรียมการก่อนปลูก ประเด็นพื้นที่ในการผลิตข้าวอินทรีย์ต้องมีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่ำถึงปานกลาง เกษตรกรเกือบครึ่งหนึ่งไม่มีความรู้

เมื่อเปรียบเทียบเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มจะพบว่าเกษตรกรกลุ่มที่ได้รับรองมาตรฐานจะมีความรู้เกือบทั้งหมดอยู่ในระดับมีความรู้มากที่สุดซึ่งจะมีความรู้ในระดับที่สูงกว่ากลุ่มเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินิทรีย์

คะแนนความรู้ความเข้าใจ (ช่วงคะแนน)	เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (n=126)		เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ (N=32)	
	จำนวนผู้ตอบ คำถามได้ถูกต้อง	ร้อยละ	จำนวนผู้ตอบ คำถามได้ ถูกต้อง	ร้อยละ
1-4 คะแนน (น้อยที่สุด)	0	0.0	0	0.0
5-8 คะแนน (น้อย)	0	0.0	0	0.0
9-12 คะแนน (ปานกลาง)	18	14.3	2	6.3
13-16 คะแนน (มาก)	62	49.2	0	0.0
17-20 คะแนน (มากที่สุด)	46	36.5	30	93.7
คะแนนต่ำสุด		10.00		11.00
คะแนนสูงสุด		20.00		20.00
คะแนนเฉลี่ย		15.26		18.15
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน		2.22		1.88

4. สภาพและความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ของเกษตรกร

4.1 การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ของเกษตรกร ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุน

1) วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง เกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์ได้รับวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก

2) เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก

3) ด้านการสนับสนุน พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ที่ได้รับรองมาตรฐานได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก

4.2 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลินิทรีย์ของเกษตรกร ใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

1) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์อยู่ในระดับมาก โดยต้องการให้มีการจัดประชุม ฝึกอบรมให้ความรู้เป็นอันดับแรก

2) ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการด้านเนื้อหาในการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก โดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมในด้านการเตรียมเมล็ดพันธุ์เป็นอันดับแรก ส่วนเกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมในด้านการจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดินในเรื่องการไถกลบตอซึ่งเป็นอันดับแรก

3) ด้านการสนับสนุน พบว่าเกษตรกรทั้ง 2 กลุ่มมีความต้องการการได้รับการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการตลาด

5. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน

จากการศึกษาประเด็น โดยพิจารณาจากองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเกษตรกร ด้านการผลิต ด้านการตลาด และด้านการขอใบรับรองมาตรฐาน พบว่าปัญหา 1) ด้านการผลิต เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในเรื่องปริมาณผลผลิตในการทำนาลดลง 2) ด้านการตลาดพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์มีปัญหาในการตลาดอยู่ในระดับมากโดยเฉพาะเรื่องราคาข้าวอินทรีย์ที่ยังไม่พอใจพอ

ส่วนข้อเสนอแนะ พบว่า 1) ข้อเสนอแนะต่อตัวเกษตรกร อยากรู้ศึกษาดูงานในพื้นที่ประสบความสำเร็จ ควบคู่กับความรู้ความเข้าใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ถูกต้อง และเปิดใจยอมรับปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตให้เป็นไปตามระบบอินทรีย์ 2) ข้อเสนอแนะต่อตัวเจ้าหน้าที่ ควบคู่กับความรู้ในด้านการผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นพี่เลี้ยงให้เกษตรกรในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ความรู้ด้านการตลาด การแปรรูปผลผลิต ลงแปลงตรวจเยี่ยมเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ในแต่ละพื้นที่ 3) ข้อเสนอแนะต่อองค์กร/หน่วยงาน สนับสนุนงบประมาณในการจัดทำโรงสีข้าวอินทรีย์ คุ้มครองทางเกษตร สนับสนุนการประกันราคาข้าวอินทรีย์ให้สูงขึ้น ส่งเสริมด้านการผลผลิตและราคาผลผลิตที่สูงขึ้น สนับสนุนด้านเมล็ดพันธุ์ข้าว พืชตระกูลถั่วและปุ๋ยอินทรีย์ ติดตามเรื่องการตลาด การจำหน่ายผลผลิตและในการส่งเสริมเกษตรกรอินทรีย์ไม่ควรตั้งเป้าเพดานพื้นที่ตามกำหนดของหน่วยงานภาครัฐ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่องการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สู่การรับรองมาตรฐานของเกษตรกร ในอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ มีสิ่งที่ควรอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. สภาพการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ของเกษตรกร จากการศึกษพบว่า เกษตรบางส่วนยังมีการปฏิบัติไม่เป็นไปตามหลักการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เช่น การใช้กระสอบปุ๋ยเคมีเก่าหรือกระสอบอาหารสัตว์บรรจุผลผลิต เนื่องจากเกษตรกรยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและยังเคยชินกับพฤติกรรมเดิมๆที่เคยปฏิบัติ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงควรให้ความรู้และทำความเข้าใจให้เกษตรกรได้ปฏิบัติได้ถูกต้องให้เป็นไปตามหลักการผลิตข้าวอินทรีย์

2. ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จากการศึกษพบว่า เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐานจะมีความรู้สูงกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานเนื่องจากเกษตรกรจะมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวอินทรีย์มากกว่าอีกทั้งยังมีการอบรม แสดงให้เห็นว่าความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ให้ผ่านการรับรองมาตรฐานได้ซึ่งสอดคล้องกับประภคิตต์ โกะสูงเนิน (2559,น. 163) ได้ศึกษาความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยความรู้ ที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย ได้ แก่ความรู้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรแสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมากที่สุด

3. การได้รับการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรที่ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับการส่งเสริมในด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน และด้านการสนับสนุน ต่ำกว่าเกษตรกรที่ได้รับการรับรอง แสดงให้เห็นว่า ระดับการได้รับการส่งเสริมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ให้ได้รับการรับรองมาตรฐานสอดคล้องหลักการส่งเสริมการเกษตรของคณะกรรมการผลิตวิชาวเทคนิคการทำงานส่งเสริมการเกษตร (2555,น.18) บุคคลเป้าหมายควรเน้นเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่เป้าหมายที่ด้อยโอกาสเป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายออกไปสู่บุคคลและพื้นที่อื่นๆ

4. ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการการส่งเสริม ดังนี้

1) ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐาน เกษตรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมาก จะมีข้อแตกต่างในประเด็นการเยี่ยมชมที่บ้านหรือไร่นาซึ่งเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมโดยวิธีนี้น้อยกว่าเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจึงควรส่งเสริมให้ตรงเป้าหมายของเกษตรกรเพื่อให้งานส่งเสริมประสบผลสำเร็จ เกษตรกรสามารถปฏิบัติได้

2) ด้านเนื้อหาในการส่งเสริมการผลิตข้าวอินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานจากการศึกษาพบว่า เกษตรทั้งสองกลุ่มมีความต้องการส่งเสริมในระดับมากจะมีข้อแตกต่างด้านวิธีการปลูกที่เหมาะสมโดยเกษตรกรที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานมีความต้องการการส่งเสริมในประเด็นการปลูกแบบหว่านมากที่สุดรองลงมาคือปลูกแบบหยอดและแบบการปลูกแบบปักดำ ส่วนเกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์มีความต้องการการส่งเสริมทั้งสามประเด็นในระดับที่มาก แสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์มีการยอมรับเทคโนโลยีใหม่ๆมาปรับใช้ในระบบการผลิตสอดคล้องกับ ศิริมาศ แสงเมือง (2556,น. 96) ได้ศึกษากระบวนการการเรียนรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาหยอดของเกษตรกร อำเภอมะนัง จังหวัด เชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรมีการเรียนรู้โดยการปรับใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่เดิม เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจและสังคม

3) ด้านการสนับสนุน จากการศึกษาพบว่า เกษตรทั้งสองกลุ่มมี ความต้องการส่งเสริมด้านการสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตในระดับมากในประเด็นสนับสนุนปัจจัยการผลิต ประสานงานแหล่งปัจจัยการผลิตและแหล่งเงินทุน สอดคล้องกับ เกษราภรณ์ เข็มขาว (2557, น.112) ได้ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกรอำเภอตอนพุด จังหวัดสระบุรี พบว่าเกษตรกรทำนามีความต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตในระดับมากที่สุด ส่วนในด้านการตลาดเกษตรกรมีความความต้องการส่งเสริมด้านการสนับสนุนในระดับมาก ในด้านการประชาสัมพันธ์ผลผลิตให้แพร่หลาย การวางแผนการผลิตและการตลาด การประกันราคาผลผลิตและการประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายกลุ่มผู้ผลิตสอดคล้องกับปัฐภากร สร้อยสูงเนิน (2555, น.82) ได้ศึกษาการผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรผู้ทำนาดำบดเมืองเก่า อำเภอ กบินทร์บุรี จังหวัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

ปราจีนบุรี พบว่า ด้านการตลาดเกษตรกรมีความต้องการสนับสนุนอยู่ในระดับมากคือการประกันราคาผลผลิต การประชาสัมพันธ์ การวางแผนการผลิตและการตลาดและการจัดตั้งกลุ่ม

5. ปัญหาในการส่งเสริมผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ไปสู่การรับรองมาตรฐานอินทรีย์ จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานอินทรีย์จะมีปัญหามากคือปริมาณผลผลิตในการทำอินทรีย์ลดลง สอดคล้องกับยุพิน เกื้อนศรี และนิชา โมราถบ (2559, น.127) ได้ศึกษาการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุดรดิตถ์ กรณีศึกษา ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์ พบว่าผลผลิตข้าวลดลง ร้อยละ 20-30 ระยะปรับเปลี่ยนใน 3 ปี และปัญหาราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่สูงใจพอ สอดคล้องกับ ตรีเจิม พันธรักษ์ (2556) ได้ศึกษาความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษาพบว่าปัญหาของเกษตรกรคือ ราคาผลผลิตเกษตรกรอินทรีย์มีราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการศึกษาพบว่า ความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์เกี่ยวกับมาตรฐานการรับรองข้าวหอมมะลินทรีย์ พบว่า เกษตรกรที่ไม่ได้รับรองมาตรฐาน มีความรู้มากที่สุด (36.5) เกษตรกรที่ได้รับรองมาตรฐาน มีความรู้มากที่สุด (93.7) ดังนั้นควรมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับความรู้แก่เกษตรกร เนื่องจากการชี้แจงให้ความรู้แบบเดิมเกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติ โดยการบูรณาการรูปแบบการส่งเสริมที่มีประสิทธิภาพ เช่น การให้เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในผลิตข้าวอินทรีย์ เป็นพี่เลี้ยงให้กับเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ ไม่ประสบความสำเร็จ ตลอดจนการให้ความรู้ตามหลักวิชาการของหน่วยงาน และประสานงาน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะช่วยให้เข้าใจปัญหาและแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

1.2 จากการศึกษาพบว่า ด้านผลผลิตในการทำอินทรีย์ลดลงอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย3.43) เนื่องจากการผลิตข้าวอินทรีย์เป็นการไม่ใช้สารเคมีและสารที่ผ่านกระบวนการสังเคราะห์ทางเคมีทุกชนิดแต่ให้ใช้ความอุดมสมบูรณ์จากอินทรีย์วัตถุและเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดังนั้นผลผลิตที่จะเพิ่มขึ้นได้นั้นเกษตรกรต้องมีความรู้สภาพดินของตนเองและสามารถปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสมกับการปลูกข้าวซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรบูรณาการร่วมกันกับศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในการส่งเสริมความรู้และฝึกปฏิบัติการให้กับเกษตรกร

1.3 จากการศึกษาพบว่า ด้านราคาข้าวอินทรีย์ยังไม่สูงใจพออยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย3.63) เนื่องจากปัจจุบันรัฐบาลยังไม่ได้กำหนดราคารับซื้อข้าวอินทรีย์อย่างชัดเจน ทำให้เกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์แล้วไปจำหน่ายกับข้าวที่ผลิตด้วยระบบอื่นทำให้ราคาข้าวไม่แตกต่างจากข้าวทั่วไป ดังรัฐบาลควรกำหนดราคาและสถานที่รับซื้อข้าวอินทรีย์ที่เกษตรกรสามารถเข้าถึงได้ง่าย

1.4 จากการศึกษาพบว่า ด้านการตลาดของข้าวอินทรีย์ ควรส่งเสริมให้มีการนำเอาเทคโนโลยีตรวจสอบย้อนกลับมาใช้เพื่อยกระดับสินค้า ซึ่งระบบตรวจสอบย้อนกลับ คือ การตรวจสอบย้อนกลับของข้าวอินทรีย์เริ่มตั้งแต่ขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ไปจนถึงขั้นตอนการปลูก ทำให้ผู้บริโภคทราบข้อมูลกระบวนการต่างๆ ของข้าวอินทรีย์ โดยย้อนไปตั้งแต่ขั้นตอนการบรรจุ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ การเก็บเกี่ยว การดูแล การปลูก พันธุ์ข้าว แปรลงนา จนถึงเกษตรกรผู้เพาะปลูก ทำให้ผู้บริโภคสามารถตรวจสอบและ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

มั่นใจได้ว่า ผลิตภัณฑ์ข้าวที่จะรับประทานมีคุณภาพที่ดี ปลอดภัยและมีจริง โดยผ่านกรรมวิธีการแปรรูป เพาะปลูกที่ถูกต้องและเป็นไปตามมาตรฐานอินทรีย์ที่รองรับ เมื่อผู้บริโภครับประทานแล้วจะได้รับคุณค่าทางโภชนาการและปลอดภัยต่อร่างกาย ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมและสร้างความแตกต่างของสินค้าเพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของข้าวอินทรีย์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาระบบบอยย้อนกลับข้อมูลข้าวอินทรีย์และผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์เพื่อเป็นการตรวจสอบและควบคุมคุณภาพด้านความปลอดภัยของผู้บริโภคและสร้างความเชื่อมั่นถึงแหล่งที่มาของข้าว

2.2 ควรศึกษาด้านการแปรรูปผลผลิตข้าวอินทรีย์ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าและช่องทางการจำหน่าย

เอกสารอ้างอิง

- เกษราภรณ์ เข้มขาว. (2557).ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกรอำเภอดอนพุด จังหวัดสระบุรี.นครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- คณะกรรมการผลิตวิชาเทคนิคการทำงานส่งเสริมการเกษตร.(2555). แนวการศึกษาวิชา เทคนิคการทำงานส่งเสริมการเกษตร หลักสูตรการเสริมสร้างสมรรถนะนักส่งเสริมการเกษตร สืบค้นจาก www.k-station.doae.go.th/doc/AEK_107.pdf
- จินดา ขลิบทอง. (2556). “กระบวนการวิจัยทางส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร” ในเอกสารการสอนชุดวิชาการวิจัยและสถิติ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร หน่วยที่ 1 หน้า 17-18 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์.
- ตรีเจิม พันธรักษ์. (2556).ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ในตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัด เชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ประกิตต์ โกะสูงเนิน.(2559). ความสำเร็จของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย.(วิทยานิพนธ์ ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2561).บูมตลาดเกษตรอินทรีย์ สร้างรายได้เกษตรกรไทย 2.7 พันล้าน.สืบค้นจาก <https://www.prachachat.net/economy/news-117391>.
- ยุพิน เกื่อนศรี และนิษฐา โมราถบ. (2559).การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ในจังหวัดอุดรดิตถ์:กรณีศึกษา ตำบลวังกะพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง,5(2),116-127.
- ศิริมาศ แสงเมือง.(2556).กระบวนการการเรียนรู้และการพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาหยอดของเกษตรกร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่.(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมาคมผู้ส่งออกข้าวไทย. (2561).สรุปสถานการณ์ส่งออกข้าว และคาดการณ์ .สืบค้นจาก www.thairiceexporters.or.th/Rice_news.htm.
- สหกรณ์กรีนเนท.(2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2564.สืบค้นจาก <http://www.greenet.or.th/news/1907>

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 8

The 8th STOU National Research Conference

สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองบุรีรัมย์ (2560).ข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรของอำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2560). สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี2561:กรุงเทพมหานคร : สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร.

